XI Arts

Terminal Examination

2024-25

Date: 21 /10/2024 Navkonkan Education Society's Roll No

D.B.J. College Chiplun

XI Arts Terminal Examination: - 2024

Time:-2 ½ Hrs. Sub:- Psychology Page : 2 Marks :-50

Note :- 1. All questions are compulsory indicates.
2. Figures to the right Indicate full mark of the questions
3. Answer every questions must be started on new page.

Q.1 A Complete the following statements by selecting the approprite words given in the bracket. 14(04)

1) _____processes include thinking, memory emotion ete.
(Mental, cognitive, spiritual)
2) one can study the problems of adolescence in_____
(Developmental, social, cognitive)
3) Ability to monitor our action and feelings is called _____
(self regulation, self awareness, self of efficany)
4) The period between conception to birth is Called _____
(Post natal, Prenatal, Environmental)

B Match the pairs (04)

Group 'A'	Group 'B'
1)study of unconcious	a) Wilhelm Wundt
2) Study of Behaviour	b) Describe
3) Goal of Psychology	c) clinical Psychology.
4) Apllied Psychology	d) Sigmund Frend.
	e) soul

C Write whether the following statements are true of false. (03)

1) Education Psychology is the branch of Applied Psychology
2) self image is a personal view of mental picture that we have of ourselves
3) Development follows as a specific pattern.

D Answer the following. questions in one sentence. (03)

1) Period of Neonatal stage.
2) What is self.
3) Which type of science psychology is .

Q.2 Answer the following questions in 25 to 30 words. (any two) (04)

1) what is self Awareness.
2) what is S-O-R. Model.
3) what mean by Applied Psychology.

Q.3 Write short notes on the following topics in 50 to 60 words. (any two) (06)

1) Social Psychology.
2) Ideal self
3) Embryonic stage.

Q.4 Explain the following concepts in 25 to 30 words (any three) (06)

1) Infancy 2) self-esteem.
3) Gender role 4) suicide.

Q.5 Answer any two of the following questions in 100 to 150 words each with the help of given points. (10)

1) adjustment problems faced by adolescents.
Points: 1) Internet addiction.
2) College drop outs. 3) Identity crisis

2) Four Goals of Psychology -

Points:- 1) Describe 2) Explain 3) Predict 4) Cantrol

3) Prenatal stages of Development

Points:- 1) Germinal stage 2)Embryonic stage 3)Fetal stage

Q.6 **Answer any one of the following questions in 150 to 200 words.** (10)

1) Explain any five branches of Theoretical Psychology.

or

2) Explain any five branches of Applied Psychology.

Date:21 OCT 2024 Navkonkan Education Society's Roll No:-

D.B.J. College chiplun

XI ArtsTerminal Examination: - 2024

Time:-2 ½ Hrs. Sub:- Psychology Page :- 2 Marks:- 50

टिप -:१(सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२(उजव्या बाजूचे आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात
३(प्रत्येक मुख्य प्रश्नाची सुरुवात नविन पानावर करावी .

प्र. १. अ कंसातील योग्य तो पर्याय निवडून विधाने पुर्ण करा. १४(०४)

१) _____ प्रक्रियेमध्ये विचार, स्मरण, भावना, यांचा समावेश होतो.
(मानसिक, बोधनिक , धार्मिक)

२) _____शाखेत कुमारवस्थेचा अभ्यास करण्यात येतो.
(वैकासिक मानसशास्त्र, सामाजिक मानसशास्त्र, बोधात्मक मानसशास्त्र)

३) _____ म्हणजे स्वत: च्या विचारांची भावनांची वर्तनाची व व्यक्तीत्व गुणांची असलेली जाणीव.
('स्व'नियमन, आत्मभान, स्वंय सक्षमता)

४) गर्भधारणेपासून ते जन्मा पर्यंतचा काळ म्हणजे _____.
(बाल्यावस्था, जन्मपूर्व अवस्था, वातावरण)

ब) योग्य जोड्या लावा. (०४)

'अ ' गट	'ब ' गट
१) अबोध वर्तनाचा अभ्यास	अ) विल्यम उंट
२) वर्तनाचा अभ्यास	ब) चिकित्सा मानसशास्त्र
३) मानसशास्त्राची ध्येये	क) सिग्मंड फ्राइड
४) उपयोजित मानसशास्त्र	ड) आत्मा
	इ) वर्णन

क) खालील विधाने चूक कि बरोबर ते लिहा. (०३)

१) शैक्षणिक मानसशास्त्र ही उपयोजीत शाखा आहे.

२) स्व- प्रतिमा ही आपले स्वत: बद्दल असणारे वैयक्तिक मत किंवा मानसिक प्रतिमा असते.

३) विकासामध्ये विशिष्ट आकृती बंध असतो.

ड) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (०३)

१) अर्भकावस्थेचा कालखंड

२) 'स्व' म्हणजे काय?

३) मानसशास्त्र कोणत्या प्रकारचे शास्त्र आहे.

प्र. २ खालील प्रश्नांची २५ ते ३० शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) (०४)

१) 'स्व'भान म्हणजे काय?

२) उद्दीपक – जीव – प्रतिक्रिया (S-O-R) प्रारूप म्हणजे काय?

३) उपयोजीत मानसशास्त्र म्हणजे काय?

प्र. ३ खालील बाबींवर प्रत्येकी ५० ते ६० शब्दात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) (०६)

१) सामाजिक मानसशास्त्र

२) आदर्श 'स्व'

३) भ्रूणावस्था

प्र. ४ **खालील संकल्पना प्रत्येकी २५ ते ३० शब्दात स्पष्ट करा (कोणतेही तीन)**

१) शैशवावस्था २) 'स्व' प्रतिष्ठा (०९

३) लैंगिक भूमिका ४)आत्महत्या

प्र. ५ **खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची सुमारे ८० ते १०० शब्दात उत्तरे दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे लिहा.** (१०

१) कुमारवयीन मुलांमध्ये उद्भवणाऱ्या समस्या

मुद्दे :- १) आंतरजाल (इंटरनेट) व्यसनासक्ती

२) महाविद्यालय मधूनच सोडण्याची समस्या

३) 'स्व' ओळख समस्या

२) मानसशास्त्राची चार ध्येये

मुद्दे :- १) वर्णन २) स्पष्टीकरण

३) पुर्णकथन ४) नियंत्रण

३) जन्मपुर्व अवस्था

मुद्दे:- १) अंडावस्था २) भ्रूणावस्था ३) गर्भवस्था

प्र.६ **खालील पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे १५० ते २०० शब्दात लिहा.**

१) उपयोजित मानसशास्त्राच्या कोणत्याही पाच शाखा स्पष्ट करा. (१०

किंवा

२) सैद्ध तीक मानसशास्त्राच्या कोणत्याही पाच शाखा स्पष्ट करा.

Date :- 22 OCT 2024

Navkonkan Eduction Society's
D. B. J. College, Chiplun
Terminal Exam 2024
XI Arts/Commerce /Science

Roll No. | | |

Time :- 2 ½ Hrs. Sub:- English Pages :- 4 Marks :- 50

SECTION I : PROSE

(Reading for comprehension, language study, Summary, Mind Mapping) (16)

Q.1) A **Read the extract and complete the activities given below.** (12)

In Asarvari village, we asked the sarpanch to help us as we were not very fluent with the local dialect. He sent his assistant Jeevan with us into the hills. After a half-hour walk through thick vegetation, crossing numerous streams and ditches and scrambling over rocks and gravel, we reached the sleepy hamlet of Boripada. There were just two ramshackle houses in front of us and we wondered if this was the right of place. A wrinkled old woman sitting before one of the houses looked at us with curiosity. As we approached her we signalled to Jeevan to ask the crucial question. She muttered in reply and we looked at Jeevan for a quick interpretation. He broke into a smile and informed us that she did have the rice and wanted to know who we were and why we wanted it.

It was a difficult task to keep a straight face and I had to control a strong desire to hug her. After searching for months, we had found the elusive Kasbai. We explained to her that we were from Peth nearby and we needed the seeds to grow it. We asked for 10 kilograms of rice. She muttered and scowled. Jeevan interpreted that she had never heard of Peth village and also did not have a weighing scale. She was willing to give the seeds only in baskets. We asked for a single basket of rice and Jeevan told us to pay her something. I handed over a 100-rupee note and for the first time in the last ten minutes, her face broke into a smile. She nodded her head in approval.

A -1 Read and rewrite the following statements and state whether they are true or false. (02)

1) In Boripada there were many houses.
2) The Sarpanch sent Jeevan with writer to help him.
3) The old woman did not have a weighing Scale.
4) The writer gave fifty rupees to the old woman of village.

A - 2 Arrange the following sentences in proper order as per they occur in the extract. (02)

1) The writer and his team reached the sleepy hamlet of Boripada.
2) The writer asked the sarpanch for help.
3) The Writer asked for single basket of rice
4) The Writer and his team found the kasbai rice.

A - 3 Describe the road that writer took to reach Boripada. (02)

A - 4 Write any two problems that the farmers are facing now a days. (02)

A - 5 Language Study. (02)

Do as directed.

1) She nodded her head in approval. (Identify the tense)
2) We reached <u>the sleepy hamlet of Boripada</u>. (Frame Wh Question to Get the underlined part as an answer)

A - 6 Vocabulary (02)

Match the following words with their meanings.

Column A	Column B
1) Scowled	a) Old and need to repair
2) Ramshackle	b) Very Small Village
3) Crucial	c) Looked with anger and disapproval
4) Hamlet	d) extremely important

B Language Study . (04)

B- 1 Do as Directed (03)

1) <u>To read</u> a lot is essential. (Rewrite the sentence using gerund form of the underlined words)
2) Our rivers are polluted, our seas are also polluted. (Rewrite using 'Not only _____ but also.')
3) Villages need to follow strict rules. (Rewrite it using modal auxiliary showing obligation)

B - 2 **Spot the error and rewrite the sentence.**

She was unable to facing the horror.

SECTION II : POETRY

Q.2 A **Read the following extract and do the activities given below**

Eight years have passed
Since I placed my cherry seed in the grass.
"Must have a tree of my own," I said,
And watered it once and went to bed
And forgot; but cherries have a way of growing.
Though no one's caring very much or knowing.
And suddenly that summer near the end of May.
I found a tree had come to stay.
It was very small, five months child,
Lost in the tall grass running wild.
Goats ate the leaves, the grass cutter scythe
Split it apart and a monsoon blight
Shrivelled the slender stem..... Even so,
Next spring I watched three new shoots grow,
The young tree struggle, upward thrust
Its arms in a fresh fierce lust

A - 1 Complete the following statements.

i)The thought which prompted the poet to plant the cherry seeds ____

ii)The seasons mentioned in the poem _____ , _____

A - 2 The life of the cherry tree was threatened. Give reasons.

A- 3 Explain the importance of 'planting trees' in your own words.

A-4 Identify the figure of speech in the given line and write another example of the same from the poem.

" It was very small, five months child".

A - 5 Compose four lines of your own describing. 'A plant'

B **Read the following extract and write an appreciation of the poem using following points.**

Points:-

- About the poem, poet and title
- Theme
- Poetic style (Language style)
- Poetic devices.
- Message
- Your opinion about the poem .

There is another sky,
Ever serene and fair,
And there is another sunshine,
Though it be darkness there;
Never mind faded forests, Austin,
Never mind silent fields-
Here is a little forest,
Whose leaf is ever green;
Here is a brighter garden,
Where not a frost has been;
In its unfading flowers
I hear the bright bee hum :
Prithee, my brother,

Section III Writing Skill.

Q.3 Complete the activities as per the instructions given below (12)

A Attempt "Any One' of the following (04)

I **Drafting a Virtual message**

Imagine, you are Rahul studying in 12th standard. You are going to attend International Awareness Programme in New Delhi the next week.

Draft a message in about 50 words. to convey the same to your classmate. Give your own reasons to support your answer.

OR

II **Statement of Purpose**

Read the following details and prepare a suitable statement of purpose.

Imagine that after your 12th standard you would like to persue your career in music. You have been inspired by the singing of S. P. Balasubramaniam the great singer of India. You have won Best Singer Award at collegiate and intercollegiate level. Prepare a statement of purpose for Undergraduate Music School.

OR

III **Group Discussion.**

Imagine that this is your first day of Junior college. You are totally new and unknown about college. There you met other new friends who too are from 11th std. Prepare a short discussion between you and your friends introducing to each other on their first day at college.

B Attempt "Any One' of the following activities. (04)

I **E-Mail Writing.**

Imagine that you are a sales manager of showroom selling cars. A customer had booked a car for which he had deposited advance and had been assured delivery in ten days time. The supply got may delayed on account of shutdown of factory for preventive maintenance. The annoyed customer rang up after two weeks, write an email to him/her apologizing for the delay.

OR

II **Report Writing**

Your college WDC Department (Women Development Cell) has celebrated "Gurupornima" Write a report on this celebration in about 120 words.

OR

III **Interview Questions**

One of students from your senior college has recently completed the prestigious TSC (Thal Sainik Camp). He is specially invited to motivate the students who aspire to make their career. in Army. Imagine yourself as an interviewer and prepare a set of 8 questions that You would like to ask him.

You may take the help of following points.

Name of the Interviewee	
Area of success/Reputation	
Date/Venue / time-	
Duration of Interview	

Questions

	Questions to be asked on	
1	Decision	
2	Family background	
3	Support	
4	Training	
5	Difficulties / Hurdles	

6	Challenges	
7	Motivating Experience	
8	Goals	
9	Future Plans	
10	Message	

C **Attempt "Any One' of the following.** (0

I **Speech Writing**
The N.S.S. Unit of your college has organized a 'Cleanliness Drive' in your city. Prepare a speech on the Importance of Cleanliness' that you are going to deliver as a Secretary of the N.S.S. Unit.

OR

II **Compering:**
Imagine that you are a compere of 'Annual Prize. Distribution Ceremony' of your college. Write a script for the same Make use of the following points

- Introduction
- Lighting the lamp!
- Introductory speech.
- Felicitation
- Main Event.
- President's speech.
- Vote of thanks

OR

III **Expansion of Ideas**

Expand the following idea with the help of the points given below. Write your answer in about 100 to 150 words

"Necessity Is The Mother Of Invention'

- Importance of Invention.
- Use of the term mother.
- Human tendency of Invention
- Example or proof.
- Conclusion.

SECTION - IV

Literary Genre - Drama

Q.4 **A** **Complete the activities given below as per the instructions.**

A - 1 Pick out and write the odd element from each line.

i) Romantic comedy, Tragic comedy, Comedy of honour, Comedy of Manners

ii) Plot, character, Monologue, conflict.

iii) Thomas Kyd, Christopher Marlowe, Lady Gregory, William Shakespeare.

iv) The Doll's House, Ghosts, An Enemy of The People, Look Back In Anger.

A - 2 **Match the following.**

Coloum 'A'	**Coloum 'B'**
1) Natya Shastra	a) Monologue
2) T.S.Eliot	b) Caricatures
3) To Speak to on Self	c) Bharat Muni
4) Flat Characters	d) Murder In The Cathedral

B **Write the answer of the following activities in about 50 the words.**

B - 1 Explain the theme "Irish Identity and Rebellion" of the play "Rising of The Moon".

2 Write the Character sketch of the Sergeant.

Date:- 23 OCT 2024

Navkonkan Education Society's
D.B.J. College, Chiplun
XI Terminal Examination - 2024
Subject:- History (Arts)

Roll No. | | | |

Time:- 2 ½ Hrs. **Pages:- 3** **Marks:-50**

Q.1A) Choose the correct alternative and complete the sentence. (5)

1) 'Yellow River' is the English translation of the Chinese name ----------.

a) Kemet b) Mother c) Sorrow d) Huang He

2) Lothal is known for its ancient ----------.

a) Agriculture b) Dock c) Textiles d) Tools

3) Permanent villages of farmers were first established in Maharashtra by ---------- people.

a) Savalda b) Malwa c) Harappa d) Kayatha

4) The god who protected the animals was known as ----------.

a) Indra b) Pushan c) Ashwin d) Varun

5) Ashmaka is the name in ---------- Language.

a) Pali b) Sanskrit c) Ardhamagadhi d) Prakrit

B) Find the incorrect pairs and write the correct ones. (3)

A	B
1) 1) The valley of Tigris	Mesopotamia
2) The valley of Nile	Iran
3) The valley of Huang He	China
4) The valley of sindhu (Indus) and Saraswati	Indian subcontinent
2) 1) Dilmun	Baharin
2) Makan	Oman- Iran Baluchistan coastal region
3) Shortugai	Mesopotamia
4) Meluha	Region of Harappan civilization
3) 1) Kosala	Shravasti
2) Anga	Champa
3) Matsya	Mathura
4) Gandhara	Taxila

Q.2A) Write names of historical places, persons, events. (3)

1) The Arabic name of Egypt ----------

2) Destroyer of cities ----------

3) Cultivable land Prepared by ploughing ----------

B) Choose the correct reasons and complete the sentence. (3)

1) The major reason for the decline of the Mesopotamian civilization was Because -

a) Spread of religion

b) Deteriorting environment

c) Aryan invasion

d) Migration

2) Panis were looked upon as enemies by the Vedic people Because -

a) They belonged to a different tribe

b) Their language was impure

c) Panis used to steal the cattle of the Vedic people

d) Panis did not obey the orders of the Vedic people

3) The ganasangha of the Youdhey,Malav,Kshudraka were mentioned as Ayudhajivi Becaus-

a) It was in the northeast region of the Indian subcontinent

b) These people were skilled warriors and warfare was the means of their livelihood

c) They were skilled in trade and commerce

d)These were the ganasanghas dependent on agriculture and animal husbandry

Q.3) Observe the map and answer the following questions based on it. (2)

1) Which sea lies between the continents of Europe and Africa?

2) Huang He River is in which country?

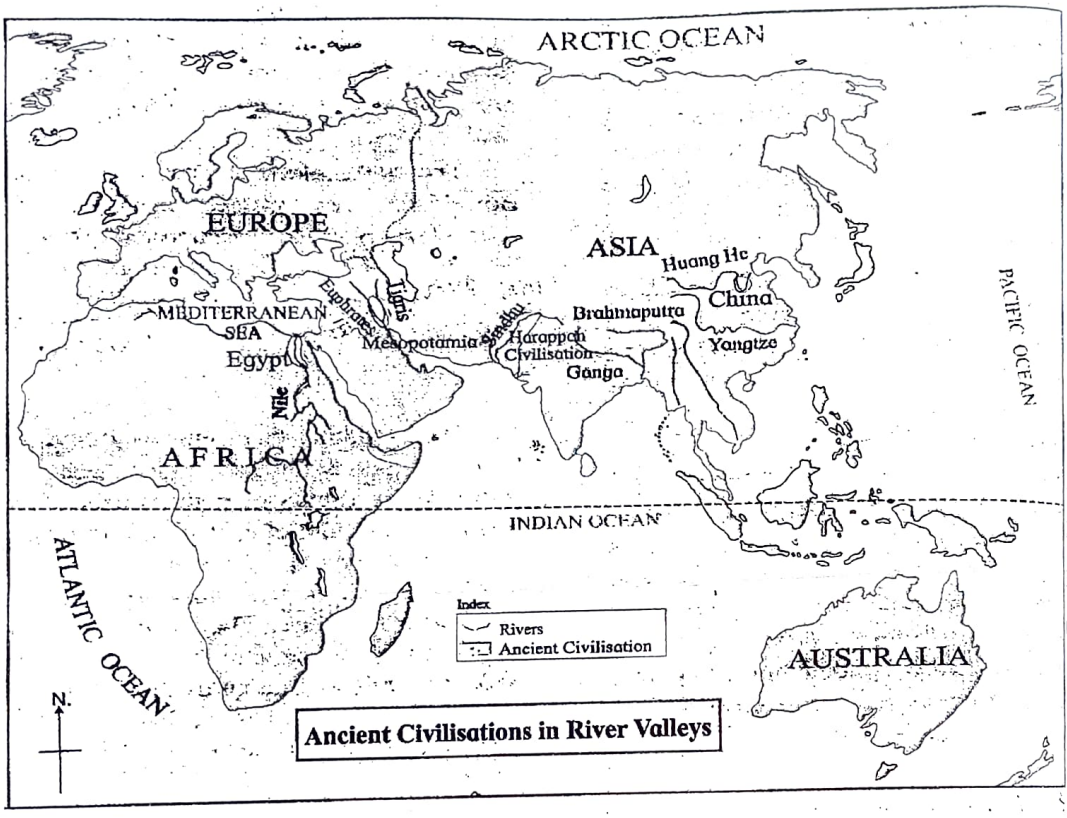

Q.4) Complete the concept map. (Any 3) (6)

1)

Bead-making Method and Stages of production	Stage 1 ----------
	Stage 2 ----------
	Stage 3 ----------
	Stage 4 ----------

2)

Mahajanapadas	1) ----------
	2) ----------
	3) ----------
	4) ----------

3)

Four vows in Jainism

1) ----------	2) ----------	3) ----------	4) ----------

4)

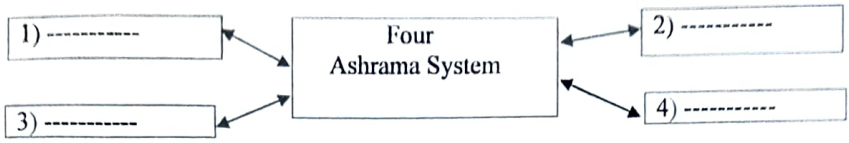

5)

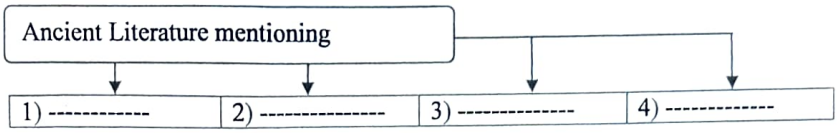

Q.5) Write short notes. (Any 3) (6)

1) Neolithic Jericho

2) Lothal

3) Ganeshwar-Jodhpura culture

4) Savalda culture

5) Kosala

Q.6) Explain the following statements with reasons.(Any 2) (6)

1) 'Huang He' river is considered to be the mother of the Chinese culture.

2) Harappan people had to migrate.

3) Rise of mahajanapadas came into being.

Q.7) State your opinon (Any 2) (6)

1) There were radical changes in the way of human life during the neolithic age.

2) The Harappan cities seem to have a well-organised administrative system.

3) It seems that the Harappan people had gone as far as Bihar.

Q.8) Answer the following questions in detail. (Any 1) (5)

1) Write about the trade and transport in the neolithic age.

2) Describe the democratic and oligarchic states in ancient India.

Q.9) Answer the following questions with the help of given points. (Any 1) (5)

1) Characteristics of cities in Harappan civilization.

a) Social organisation

b) Economy

2) Vedic Literature and social organisation.

a) Rigveda

b) Yajurveda

c) Samaveda

d) Atharvaveda

ate:- 2 3 OCT 2024 **Navkonkan Education Society's** **Roll No.**

D.B.J. College, Chiplun

XI Terminal Examination - 2024

ime:-2 ½ Hrs. **Subject:- History (Arts)** **Pages:- 3** **Marks:- 50**

१अ) दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पुन्हा लिहा. (५)

'यलो रिव्हर' हे ---------- या चिनी नावाचे भाषांतर आहे.

अ) केमेत ब) मदर क) सॉरो ड) होयांग हो

लोथल हे नगर तेथील प्राचीन ---------- प्रसिद्ध आहे.

अ) शेतीसाठी ब) गोदीसाठी क) कापडासाठी ड) हत्यारांसाठी

शेतकऱ्यांच्या कायमस्वरूपी गाव-वसाहती महाराष्ट्रात प्रथम ---------- या संस्कृतीच्या लोकांनी वसवल्या.

अ) सावळदा ब) माळवा क) हडप्पा ड) कायथा

पशुधनाचे रक्षण करणारा ---------- हा देव होता.

अ) इंद्र ब) पूषन क) अश्विन ड) वरुण

अश्मक हा शब्द ---------- भाषेतील आहे.

अ) पाली ब) संस्कृत क) अर्धमागधी ड) प्राकृत

) 'ब' गटातील चुकीची जोडी दुरुस्त करून लिहा. (३)

'अ'	'ब'
१) टायग्रीस आणि युफ्रेटिस नदयांचे खोरे	मेसोपोटेमिया
२) नाईल नदीचे खोरे	इराण
३) होयांग हो नदीचे खोरे	चीन
४) सिंधू नदीचे खोरे	भारतीय उपखंड
१) दिलमुन	बहरीन
२) मकन	ओमान-इराण-बलुचिस्तानचा किनारा
३) शोर्तुगाय	मेसोपोटेमिया
४) मेलुहा	हडप्पा संस्कृतीचा प्रदेश
१) कोसल	श्रावस्ती
२) अंग	चंपा
३) मत्स्य	मथुरा
४) गांधार	तक्षशिला

२अ) ऐतिहासिक ठिकाण, व्यक्ति, घटना संबंधी नावे लिहा. (३)

) इजिप्तचे अरबी नाव ----------

) पुरांचा नाश करणारा ----------

) नांगरट केलेली उपजाऊ जमीन ----------

) दिलेल्या कारणांपैकी योग्य कारण निवडून विधाने पूर्ण करा. (३)

) मेसोपोटेमियातील संस्कृतीचा ऱ्हास होण्याचे प्रमुख कारण

अ) धर्माचा प्रसार

ब) पर्यावरणाचा ऱ्हास

क) आर्य आक्रमण

ड) स्थलांतर

) वैदिक लोकांना पाणी हे त्यांचे शत्रू वाटत कारण

अ) ते वेगळ्या जनसमूहातील होते.

ब) त्यांची भाषा ग्राम्य होती

क) ते वैदिक लोकांच्या गाया पळवून नेत असत

ड) ते वैदिकांच्या आज्ञा पाळत नसत

३) यौधेय, मालव, क्षुद्रक हे आयुधजीवी गणसंघ होते कारण

अ) हे गणसंघ भारतीय उपखंडाच्या वायव्य प्रदेशात होते

ब) हे अस्त्रशस्त्रविदयेत निपुण असून त्यावर त्यांची उपजीविका अवलंबून होती

क) हे व्यापारात निपुण होते

ड) हे शेती व पशुपालन करणारे गणसंघ होते

प्र.३) पुढील नकाशाचे निरीक्षण करून दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

१) युरोप व आफ्रिका खंडाच्या मध्ये कोणता समुद्र आहे?

२) होयांग हो नदी कोणत्या देशातील आहे ?

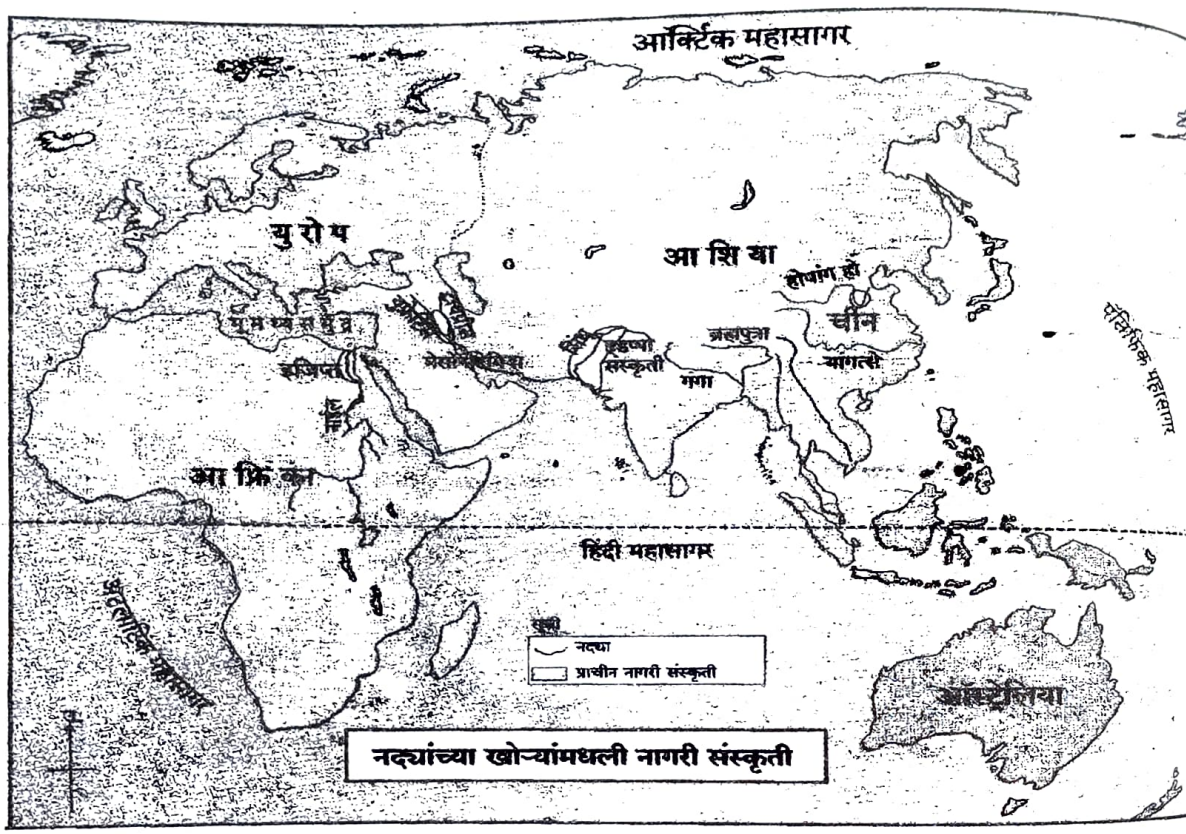

प्र.४) दिलेली संकल्पनाचित्रे पूर्ण करा. (कोणतेही ३)

१)

मणी बनवण्याची कार्यपद्धती आणि टप्पे ⇒	पहिला टप्पा ————
	दुसरा टप्पा ————
	तिसरा टप्पा ----------
	चौथा टप्पा ————

२)

महाजनपदे ⇒	१) ————
	२) ----------
	३) ————
	४) ----------

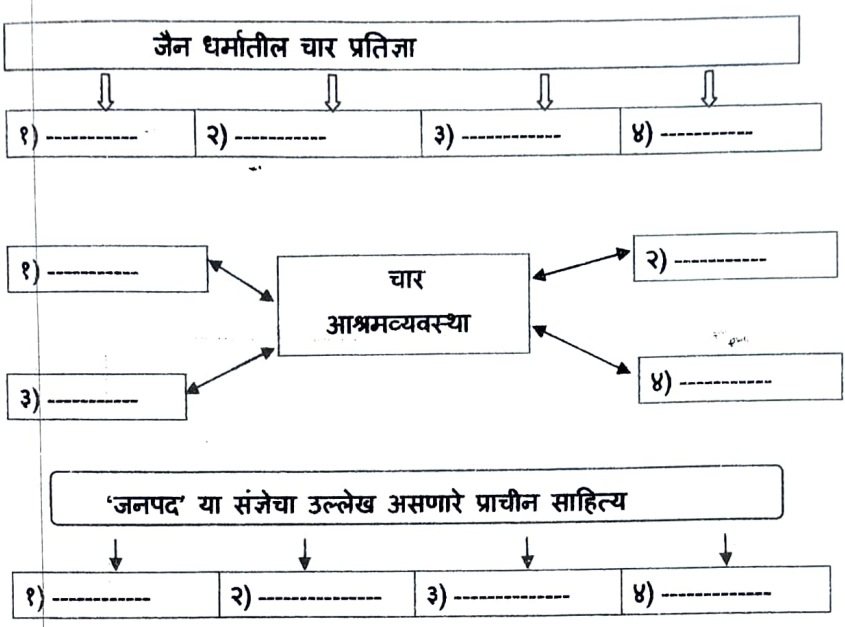

.५) टीपा लिहा. (कोणत्याही ३) (६)

) जेरिको शहरातील नवाश्मयुग

) लोथल

) गणेश्वर-जोधपुरा संस्कृती

) सावळदा संस्कृती

) कोसल

.६) पुढील विधाने सकारण स्पष्ट करा. (कोणतेही २) (६)

) होयांग हो नदीला चिनी संस्कृतीची जन्मदात्री मानले जाते.

) हडप्पा संस्कृतीच्या लोकांनी स्थलांतर केले.

) सोळा महाजनपदांचा उदय झाला.

.७) तुमचे मत नोंदवा. (कोणतेही २) (६)

) नवाश्मयुगात मानवी जीवनशैलीत कमालीचा बदल घडून आला.

) हडप्पा संस्कृतीतील नगरात सुसंघटित प्रशासनयंत्रणा असावी.

) हडप्पा संस्कृतीचे लोक बिहारपर्यंत पोचले होते.

.८) सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही १) (५)

) नवाश्मयुगातील व्यापार आणि दळणवळणाची माहिती लिहा.

) लोकसत्ताक आणि अल्पलोकसत्ताक पद्धतीचे वर्णन करा.

.९) खालील प्रश्नांची दिलेल्या मुद्दयांच्या आधारे सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणतेही १) (५)

) हडप्पा संस्कृतीमधील नगरांची वैशिष्ट्ये

अ) समाजव्यवस्था

ब) आर्थिक व्यवस्था

) वैदिक वाङ्मय आणि समाजरचना

१) ऋग्वेद

२) यजुर्वेद

३) सामवेद

४) अथर्ववेद

Date:- 24 OCT 2024 **Navkonkan Education Society's** Roll No. | | | |

D.B.J. College chiplun

XI Terminal Examination:- 2024

Time:- 2 ½ Hrs. **Sub:- Geography** **Page:-2** **Marks:- 50**

Note:- 1) All questions are compulsory. 2) Draw a diagrams / graphs wherever necessary.
3) Use of colour pencil is allowed. 4) Use of World Map stencil is allowed
5) Figures to the right indicate full marks
6) Tie supplement of map to the main answer book

Q.1) A) Complete the chain (4)

Sr. No.	A	B	C
1)	Slow movements	Basalt	Campos
2)	Igneous rock	Savannah	Barchans
3)	Wind	Faulting	Granite
4)	Grassland	Mushroom rock	Block mountain

B) Identify the correct correlation. **A: Assertion** **R: Reasoning** (3)

1) A: South-East Asia, Japan, and islands in the Pacific Ocean are the most vulnerable to earthquakes and volcanic eruption.
R: They are located in ' Ring of Fire'
A)Only A is correct
B)Only R is correct
C)Both A and R are correct and R is the correct explanation of A.
D)Both A and R are correct but R is not the correct explanation of A.

2) A: Gravity is the major factor affect the mass wasting.
R: Gravity pulls all things down to the earth's surface.
A) Only A is correct
B) Only R is correct
C) Both A and R are correct and R is the correct explanation of A.
D) Both A and R are correct but R is not the correct explanation of A.

3) A: Glaciers are important agents of erosion in high altitudes.
R: Glaciers form stalactites and stalagmites.
A) Only A is correct
B) Only R is correct
C) Both A and R are correct and R is the correct explanation of A.
D) Both A and R are correct but R is not the correct explanation of A.

C) Choose the correct option (3)

1) Lumbering flourished as an occupation from the Newfoundland to Alaska in North America because---
A)Tundra Climatic region B) Taiga Climatic region
C)West European Climatic region D) China type Climatic region

2) Soft rock erodes the beneath the hard rock due to sea waves. This results into Landforms which further develop as sea arches. The landform is ----
A)Sea cave B) Sea stack C) Sea cliff D) wave cut platform

3) Types of Mass Wasting
A) Oxidation B) Land slide C) Carbonation D) Rainfall

D) Write true or False (3)

1) Faulting occurs when tensional forces move away from each other.
2) Human is an agent of weathering.
3) There are no dense forests in the equatorial rainforest region.

Q.2) Give geographical reasons. (Any three) (9)

1) Taiga region is not found in Southern Hemisphere.

2) The Eastern coast of India have deltas formed by the rivers but the Western coast has estuaries.
3) Oxidation changes the size and colour of the rocks.
4) Effect of mass movement will be greater along the western slope of the Sahyadris than the eastern slope.
5) L –waves do not have a shadow zone.

Q. 3) **Differentiate between.** (Any three) (9)

1) Folding and Faulting
2) U shaped valley and V shaped valley
3) Equatorial Rainforest and Savannah Climatic regions
4) Monsoon and Mediterranean Climatic regions
5) Slow movements and sudden movements

Q. 4) **Mark and name the following on the outline map of the world with suitable index. (Any Five)** (5)

1) Fold mountain in North America – Rockies
2) Sundarbans delta
3) The high volcano in the world – Cotopaxi
4) Chilka lake
5) Any one land slide region in India- Himalayas
6) Equatorial rainforest region 7) Desert climatic region

Q. 5) **Write a short notes (Any Two)** (8)

1) Volcanic material come out during volcanic eruptions
2) Biological Weathering
3) The landform formed by erosional work by river
4) Tundra climatic region

Q.6) **A) Read the following passage and answer the questions given below.** (4)

A earthquake measured 7.9 magnitude in Nepal. Nearly 1500 people were killed and over 1000 people were injured. The tremors were also felt across vast stretches of east and northeast India. It was also felt in China, Bhutan, Pakistan and Bangladesh.The earthquake with epicenter at Lamjung, around 80 kilometers northwest of Kathmandu. Its impact in several cities in Bihar, West Bengal and Uttar Pradesh.

The initial report said the tremor measured 7.9 magnitude. It said the earthquake hit at 11:40 am local time at a shallow depth of 11 km. "There are 17 major aftershocks measuring over 5 in the next two and half hours" said an officer of the National Seismological Centre. Another aftershock measuring 6.6 hit within 80 minutes of the quake. This is the largest earthquake in Nepal.

1) What was the magnitude of the earthquake?
2) Where was the epicenter of the earthquake?
3) In which countries the tremors of earthquake are felt?
4) According to you, what could be the reason behind the earthquake?

B) Draw neat and labelled diagram (Any one) (2)

1) Part of Fold 2) Mushroom rock

Date:- 2 5 OCT 2024 **Navkonkan Education Society's** **Roll No**

D.B.J. College Chiplun

XI Commerce & Arts Terminal Examination: - 2024

Time:-2 ½ Hrs. **Sub:- Economics** **Page :- 2** **Marks:- 50**

सूचना:— १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्र.१ **अ योग्य पर्याय निवडा.** ०५

१. राष्ट्रीय उत्पन्नात विचारात घेतलेले घटक.....

अ) राष्ट्रीय उत्पन्नात अंतिम वस्तू व सेवांचा समावेश होतो.

ब) राष्ट्रीय उत्पन्नात आर्थिक वर्षातील वस्तु व सेवांचा समावेश होतो.

क) दुहेरी मोजदाद टाळली जाते.

ड) बाजार भावानुसार मुल्य विचारात घेतले जाते.

पर्याय—१. अ आणि ब २ ब आणि क

३. अ.ब. आणि ड ४. अ.ब.क.ड

२. चांगल्या पैशाचे गुणधर्म—

अ. सार्वत्रिक स्वीकार्यता ब. अविभाज्यता

क. टिकाऊपणा ड. वहनीयता

पर्याय— १. अ.ब.क २. ब.क.ड ३. अ.क.ड ४. कोणताही नाही.

३. खालील सारणीचे चौथे दशमक (D_4) कोणते ?

सारणी—४,५,६,७,८,९,१०,११,१२

पर्याय— १) ७ २) ९ ३) १० ४) १२

४. कृषी विकासासाठी केलेल्या उपाययोजना —

अ) बी. बियाणे व खतांचे वितरण

ब) जलसिंचन योजनांचा विकास

क) कृषी उत्पन्न बाजार समित्यांची स्थापना

ड) प्राथमिक शाळांची स्थापना

पर्याय—१. फक्त 'अ' २. अ. ब. क. ३. फक्त ड ४. वरीलपैकी सर्व

५) विधान 'अ' भारतीय अर्थव्यवस्था प्रामुख्याने ग्रामीण अर्थव्यवस्था आहे.

तर्कविधान 'ब' —२०११ च्या जनगणनेनुसार ग्रामीण लोकसंख्या जवळपास ८३.२५ कोटी (६८.८%) इतकी आहे.

पर्याय—१. 'अ' सत्य 'ब' असत्य २. 'अ' असत्य 'ब' सत्य

३.'अ' व 'ब' सत्य आणि 'ब' विधान 'अ' विधानाचे योग्य स्पष्टकरण आहे.

४. 'अ' व 'ब' सत्य पण 'ब' विधान 'अ' चे योग्य स्पष्टीकरण नाही.

ब) सहसंबंध पूर्ण करा. ०५

१. अर्थशास्त्र : कौटिल्य : : अर्थशास्त्राची तत्वे.....

२. वस्तुविनिमय पद्धत :वस्तू : : आधुनिक अर्थव्यवस्था.....

३. मध्यगा: ..... : : चतुर्थक : ४ भाग

४. आर्थिक पायाभूत सुविधा : ऊर्जा : : ..... :शिक्षण

५. टॅक्टर खरेदी करण्यासाठी कर्ज: उत्पादक कर्ज: : लग्नासाठी कर्ज:.....

प्र.२. **अ) दिलेल्या उदाहरणावरून संकल्पना ओळखून स्पष्ट करा.(को२)** ०४

१. श्यामच्या वडीलांनी प्रप्रॉव्हिडंट फंडाची रक्कम किराणामालाचे दुकान थाटण्यासाठी वापरली.

२. मॉलमध्ये खरेदी करताना चारूताने क्रेडिट कार्ड वापरले.

३. नांदेड येथील प्रवीण मुंबईतील चित्रपट सृष्टीत वादक म्हणून काम करतो.

ब) फरक स्पष्ट करा..(को२) ०४

१. प्रधान नाणी व गौण नाणी

२. कृषी क्षेत्र व सेवा क्षेत्र

३. उत्पादक कर्ज व अनुत्पादक कर्ज

प्र.३ **खालील प्रश्नांची उत्तरे दया..(को२)** ०८

१. स्थूल अर्थशास्त्राच्या कोणत्याही चार संकल्पना स्पष्ट करा.

२. महाराष्ट्रातील कृषी क्षेत्राच्या सर्वसाधारण समस्या स्पष्ट करा.

३ खालील सारणीचा प्रथम चतुर्थक(Q_1) काढा

X:	०-१००	१००-२००	२००-३००	३००-४००	४००-५००
Y:	१०	२०	२०	१०	२०

प्र.४ **खालील विधानांशी सहमत की असहमत आहात ते सकारण सांगा.(को२)** ०८

१. वस्तू विनिमय पद्धतीत कोणत्याही समस्या नाहीत.

२. ग्रामीण भागात कृषी पुरवठ्याचे विविध संस्थात्मक मार्ग आहेत.

३. उपयोगिता मुल्य व विनिमय मुल्य या समान संकल्पना आहेत.

प्र.५ **खालील तक्ता /आकृती /उताऱ्याचा अभ्यास करून विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे दया..(को२)** ०८

१. X:- १० २० ३० ४० ५०

F ५ ९ ७ ६ २

i) संचित वारवारिता काढा. ०२

ii) चवथे दशमक (D_4)काढा. ०२

२. **उतारा–** कृषी क्षेत्र महाराष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेचे महत्वाचे क्षेत्र आहे. महाराष्ट्रातील २४% रोजगारक्षम लोकसंख्या कृषीक्षेत्रातून रोजगार मिळवते. महाराष्ट्रात अन्नधान्य व नगदी पिके या दोन्हींचे उत्पादन घेतले जाते.मुख्य पिकांमध्ये तांदूळ,ज्वारी, बाजरी, गहू,डाळी, हळद, कांदा, कापूस, ऊस,व तेलबिया यांचा समावेश होतो. राज्यातील मोठा भाग फळ लागवडीसाठी वापरला जातो. त्यामध्ये आंबा,केळी,द्राक्ष,व संत्री ही मुख्ये फळे आहेत.जलसिंचन उपलब्ध असलेली व लागवडीखाली असलेली एकूण जमीन ३३,५०० चौ.कि.मी. आहे. त्याचप्रमाणे राज्यात एकूण दुष्काळग्रस्त भूभागापैकी २४ % भूभाग आढळतो.

१. म्हाराष्ट्रात कोणत्या पिकांची लागवड होते? ०१

२. महाराष्ट्रात कोणत्या फळांचे उत्पादन होते? ०१

३. ओलिताखालील व लागवडी खालील जमिनीचे क्षेत्रफळ किती? ०१

४. महाराष्ट्रातील दुष्काळग्रस्त भागांची टक्केवारी किती? ०१

३. **तक्ता–** अंदाजित लोकसंख्या (कोटी)(१ मार्च ,२१)

राज्य	ग्रामीण	शहरी	एकूण
आंध्रप्रदेश	३.४२	१.८६	५.२८
गुजरात	३.६५	३.३३	६.९८
कर्नाटक	३.७८	२.९०	६.६८
केरळ	१.०३	२.२५	३.५५
महाराष्ट्र	६.४७	५.९७	१२.४४

(स्त्रोत– महाराष्ट्राचा आर्थिक पाहणी अहवाल (२०२३–२०२४)

१. कोणत्या राज्यात सर्वाधिक लोकसंख्या आहे? ०१

२. कोणत्या राज्यात सर्वाधिक कमी शहरी लोकसंख्या आहे? ०१

३. कोणत्या राज्यात ग्रामीण व शहरी लोकसंख्येचे प्रमाण जवळजवळ समान आहे? ०१

४. कोणत्या राज्यात शहरी लोकसंख्या ग्रामीण लोकसंख्येपेक्षा जास्त आहे? ०१

प्र.६. **सविस्तर उत्तरे दया. (को.१)** ०८

१. सूक्ष्म अर्थशास्त्राच्या मूलभूत संकल्पना स्पष्ट करा.

२. पैशाचे विविध प्रकार कोणते?

Date:- 25 OCT 2024 **Navkonkan Education Society's** Roll No

D.B.J. College Chiplun

XI Commerce & Arts Terminal Examination: - 2024

Time:-2 ½ Hrs. **Sub:- Economics** **Page :- 2** **Marks:- 50**

Note:- 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A] Choose correct option:- **05**

1. Statements considered in National Income -
a) Final goods & services are included in national income.
b) National income is calculated for a financial year.
C) Double counting is avoided.
d) Value is considered as per market price
Options:- 1) a & b 2) b & c 3) a, b, d 4) a, b, c, d

2. Qualities of good money:-
a) General acceptability b) Indivisibility
c) Durability d) Portability
Options:- 1) a , b ,c 2) b, c, d 3) a, c, d 4) None of above

3. D_4 from given data- 4,5,6,7,8,9,10,11,12
Options:- 1) 7 2) 9 3)10 4)12

4. Measures undertaken for agricultural development-
a) Distribution of seeds & fertilizers
b) Development of irrigation facilities
c) Setting up of Agriculture produce marketing committee (APMC)
d) Construction of primary schools.
Options:- 1)Only a 2) a, b, c 3) Only d 4)All of the above

5. A) Indian economy is pre dominantly rural economy
R) As per - 2011 census country's rural population is 83.25 cos. (68.8%)
Options - 1) (A) is true but (R) is false.
2) (A) is false but (R) is true
3) Both (A)&(R) are true and (R) is correct explanation of (A)
4) Both (A) & (R) are true but (R) is not correct explanation of (A

B] Complete co-relation **05**

1. Arthshastra: Kautilya: : Principles of Economics : ----------
2. Barter system : goods : : Modern Economy: ----------
3. Median :---------- : : quartile : 4 parts
4. Economic infrastructure: Energy : : ---------- : Education.
5. Loan for purchase of tractor : Productive Loan : : Loan for marriage : ---

Q.2. A] Identify & explain the concept. (any 2) **04**

1. Shyam's father utilized his provident fund amount to set up grocery shop.
2. Charuta used credit card while shopping in Mall.
3. Pravin from Nanded works as musician in Film industry in Mumbai.

B] Distinguish between the following (any 2) **04**

1. Standard coins & token coins
2. Agriculture and service sector.
3. Productive loans and unproductive loans.

Q.3. Answer the following (any-2) **08**

1. Explain any 4 concepts of Macro Economics.
2. Explain general problems of agriculture sector in Maharashtra.
3. Calculate quartile 1 (Q_1) for following data.

X :	0-100	100-200	200-300	300-400	400-500
F:	10	20	20	10	20

Q.4. **State with reasons whether you agree or disagree with following statements. (any2)**

1. There are no difficulties in barter system
2. There are various institutional sources of credit in rural area.
3. Value in use and value in exchange are same.

Q.5. **Study following table / figure / passage and answer the following questions. (any2)** 08

1.

X :	10	20	30	40	50
F :	5	9	7	6	2

i) Find cumulative frequency.
ii) Calculate decile 4 (D_4) for above data.

2. Read the following passage & answer the questions given below

Agriculture is the main sector of economy of Maharashtra. It is the main occupation of 24% of working Population in Maharashtra.Both food crops and cash crops are grown in the state. Principle crops include rice, jowar, bajra, wheat, pulses, turmeric, onion, cotton, sugarcane & oilseeds. The state also has huge areas under fruit cultivation of which mangoes, bananas, grapes, and oranges are main. The total irrigated land area under crops cultivation is 33,500 square km. The state also has 24% of total drought prone area in the country.

i) Which crops are cultivated in Maharashtra?
ii) Which fruits are cultivated in Maharashtra?
iii) How much irrigated land area is under cultivation ?
iv) What is percentage of drought prone area in Maharashtra ?

3. Table- projected population on 1st March,21 (crs)

State	Rural	Urban	Total
1.Andra Pradesh	3.42	1.86	5.28
2.Gujarat	3.65	3.33	6.98
3.Karnataka	3.78	2.90	6.68
4.Kerala	1.03	2.25	3.55
5.Maharashtra	6.47	5.97	12.44

(Source- Economic survey of Maharashtra 23-24)

i) Which state has maximum urban population.
ii) Which state has lowest urban population.
iii) In which state urban population is almost same as rural population ?
iv) Which state has urban population greater than rural population ?

Q.6. **Answer in detail (any 1)**

1. Explain various basic concepts of Micro economics.
2. What are different types of money ?

C2050

Date:- 26 OCT 2024 **Navkonkan Education Society's** Roll No:- [ ][ ][ ]

D.B.J. College chiplun

XI Terminal Examination: - 2024

Time:-2 ½ Hrs. **Sub:- Marathi** (Arts/Com/Sci) **Page :- 3** **Marks:- 50**

कृती.१ अ) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा- (०८)

१. मामूची शाळा बाह्यरूपे- १. [ ] २. [ ] (२)

२. दुसऱ्या मुलाच्या लग्नाच्या वेळी मामूच्या घरी आलेले पाहुणे – (२)

१. [ ] २. [ ] ३. [ ] ४. [ ]

शाळेतील लोकांना तो शिपाई वाटतो. शाळेबाहेरच्या लोकांना त्याची अनेक रूपं दिसतात. मौलवी, व्यापारी, उस्ताद या सगळ्यांचा अंतर्भाव करता येईल असं साऱ्यांनी त्याला सुटसुटीत नाव देऊन टाकलंय - मामू!

दहा वर्षांपूर्वी मी या शाळेत रुजू झालो तेव्हापासून या माणसाला जवळून पारखत आलोय. गरीब माणसानं किती आणि कसं हुशार असावं याचा मामू एवढा मासला मला काही बघायला मिळालेला नाही.

मी मामूच्या घरी गृहप्रवेशाच्या कार्यक्रमाला गेलो. त्याची कर्तबगारी बघून खूप समाधान वाटलं. मामूनं केलेल्या कष्टमय चाकरीचं फळ म्हणून असेल; पण त्याची सगळीच मुलं गुणवान निघालीत. पैसा कमावतात म्हणून माज नाही. बापाचा शब्द त्यांच्या लेखी शेवटचा शब्द आहे . तो कधी खाली पडत नाही.

असंच एकदा मामूच्या घरी त्याच्या दुसऱ्या नंबरच्या मुलाचं 'शादी मुबारक' निघालं. ठरल्याप्रमाणे मामू मला आमंत्रण द्यायला आला, " सर, पोराचं लग्न हाय. यायला पाहिजे."

"मामू, तुमच्या पोराचं लग्न आहे तर न येऊन कसं चालेल? नक्की येईल." मी उत्तर दिलं.

एका मित्राला घेऊन संध्याकाळी शादीच्या मंडपात गेलो. मंडप माणसांनी भरला होता. मामूनं पुढे येत मला हाताला धरून आघाडीला नेऊन बसवलं.

त्या मंडपात आमदार होते, खासदार होते, बडे व्यापारी होते, शिक्षक, प्राध्यापक होते. हयातभर अंगावर पट्टा चढवून शिपाई म्हणून केलेल्या चाकरीचं चीज झाल्याचं समाधान त्याच्या सफेद दाढीभर पसरलं होतं. निका लागला. मामूनं जमलेल्या लोकांचे आभार मानण्यासाठी माईक हातात घेतला.

३. या उताऱ्यातून जाणवणाऱ्या मामूबद्दल तुमच्या शब्दात १० ते १२ ओळींत माहिती लिहा. (४)

किंवा

३. ' माझे बाबा ' या विषयावर १० ते १२ ओळींत माहिती लिहा.

कृती. १. ब) खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा॰ (४)

१. निरंजनने केलेली आर्जवं (विनंती) ---------- (१)

२. निरंजनच्या हे ध्यानी आलं ---------- (१)

निरंजन पुलावर पोहोचला तेव्हा साडेनऊ वाजून गेले असावेत. आता नऊ पन्नासची गाडी येईल. धाड् धाड् आवाज करत दिमाखात पुलावरून जाईल. ही कोकण गाडी किती छान दिसते; पण दिसते न दिसते तोच लगेच बोगद्यात शिरते. काय मजा येत असेल नाही गाडीतून जायला? आपणही मोठं झाल्यावर गाडीतून फिरू, या विचाराने तो हुरळून गेला. तोच त्याचं लक्ष डाव्या बाजूस रुळाखाली पडलेल्या भल्या मोठ्या भगदाडाकडे गेलं. हे छिद्र कसलं? रोज नसतं बुवा, असं म्हणत त्यान जवळ जाऊन पाहिलं तो कुणीतरी काँक्रीट फोडून रेल्वेचे रूळ वेडेवाकडे करून ठेवल्याचं त्याच्या ध्यानी आलं. निरंजनला आश्चर्यच वाटलं.

रात्री दोन वाजता शेवटची गाडी इथून जाते. त्यानंतर पहाटेस कुणीतरी हा उपद्व्याप जाणीवपूर्वक केला असावा. आता प्रवाशांनी भरलेली नऊ पन्नासची गाडी येईल. निरंजन एकदम सावध झाला. गाडी आली तर भयंकर अपघात होईल, हे त्याच्या लक्षात आलं. निरंजन नागरिकशास्त्राचा पेपर, देशमुखांकडचं जेवण सारं विसरला. त्याच्या डोळ्यांसमोर धाड् धाड् आवाज करत येणारी रेल्वेगाडी दिसू लागली. कानठळ्या बसवणारा आवाज आणि लोकांच्या किंकाळ्या कानांत घुमू लागल्या. स्टेशन इथून खूप दूर होतं. तीन-चार किलोमीटर तिथपर्यंत सांगायला जायचं तर परीक्षा बुडणार होती. मग नापास, भडसावळे गुरुजींची मदत बंद. शिक्षणही बंद. परंतु मन मानायला तयार नव्हतं. त्याने क्षणभर विचार केला आणि स्टेशनच्या दिशेने धाव घेतली. तो स्टेशनात शिरला तेव्हा नऊ पन्नासची गाडी नुकतीच आली होती. निरंजनने धावतच स्टेशनमास्तरांना गाठलं. त्यांना पुलावरच्या खराब झालेल्या रुळांबद्दल सांगितलं; पण ते त्यांना खरंच वाटेना. अखेर निरंजनने आर्जवं केली, की निदान पाहून आल्याशिवाय तरी गाडी सोडू नका. मी खोटं बोलत असेन, तर मला पोलिसांच्या ताब्यात दया. एवढं बोलल्यावर स्टेशनमास्तरांनाही त्याच्या बोलण्यात तथ्य वाटू लागलं. उगाच धोका नको म्हणून गाडी थांबवायला सांगून ते पुलाकडे निघाले. निरंजनने नेमकी जागा दाखवली.

३. अपघात स्थळी तुम्ही केलेल्या मदतीचे वर्णन १० ते १२ ओळीत करा. (२)

कृती. २. खालील पद्यपंक्तींच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा. (८)

१. योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा. (२)

i) पोपटी स्पंदनासाठी म्हणजे------

अ)पोपटी पानात जाण्यासाठी.

ब) उत्साहाने सळसळण्यासाठी.

क) पानांचे विचार होण्यासाठी.

ii) तो फाया कानी ठेवू म्हणजे ----

अ) सुगंधी वृत्ती जोपासू.

ब) अत्तराचा स्प्रे मारू.

क) कानात अत्तर ठेवू.

२. काय ते लिहा- (२)

i) देवाघरची गाणी- [ ]

ii) रंगपंचमीत भिजणारी- [ ]

झाडांच्या मनात जाऊ, पानांचे विचार होऊ

पोपटी स्पंदनासाठी, कोकीळ होऊनी गाऊ...

बहरात वसंतामधल्या, तो सुर सावळा ऐकत

जातील फुलेही रंगून, जन्माला अत्तर घालत

चल सुराबरोबर आपण तो फाया कानी ठेवू...

खेळून रंगपंचमी, फुलपाखरे भिजली सारी

हा थवा असे रंगीत की पताकाच फिरणारी

हे भिरभिरणारे तोरण दाराला आणून लावू...

ही कोणाची रे करणी डोळ्यांत झऱ्याचे पाणी

हे उधाण आनंदाचे की देवाघरची गाणी

गाण्यात ऋतूच्या आपण चल खळाळून रे वाहू....

३. ' तुम्ही झाडांच्या मनात शिरला आहात ' अशी कल्पना करून ते कल्पनाचित्र लिहा. (४)

कृती ३. खालील उताऱ्याच्या आधारे सूचनेनुसार कृती करा. (६)

१) विष्णुदास भावे यांनी लिहिलेले नाटक- [ ] (१)

२) ' तृतीय रत्न ' ह्या नाट्यसंहितेचे लेखक - [ ] (१)

३) नाटकामध्ये या कलांचा समावेश होतो- (२)

१. [ ] २. [ ] ३. [ ] ४. [ ]

कथा, कादंबरी, नाटक या सर्वच साहित्यप्रकारांत समाजाची समकालीन चित्रे रेखाटण्याचे सामर्थ्य असते; परंतु कथा, कादंबरी, कविता यांपेक्षा नाटक हा साहित्यप्रकार निराळा आहे. बाकीचे साहित्यप्रकार हे वाचकनिष्ठ आहेत. नाटक हा समूहाचा आविष्कार असतो. नाटकामध्ये संगीत, नृत्य, वक्तृत्व, अभिनय, नेपथ्य, काव्य, चित्रकला अशा बहुतेक सर्व कलांचा समावेश होतो. कथा आणि कादंबऱ्यांमध्ये फक्त लेखक आणि वाचक हे दोन घटक असतात. पण नाटकामध्ये मात्र लेखकाचे शब्द नट संवादांच्या माध्यमातून प्रेक्षकांपर्यंत पोहोचवत असतो.

विष्णुदास भावे यांनी लिहिलेले 'सीतास्वयंवर' हे आधुनिक मराठी नाटकांतील कालमानदृष्ट्या पहिले नाटक ! एक सरळ पौराणिक गोष्ट सांगणारे हे नाटक १८४३ सालचे! त्याचप्रमाणे १८५५ साली महात्मा फुले यांनी लिहिलेली 'तृतीय रत्न' ही लिखित स्वरूपातील पहिली नाट्यसंहिता होय, त्यापूर्वी लळीत, गोंधळ, कीर्तन, पोवाडे, दशावतार, तमाशे अशा अनेक कला महाराष्ट्रात नांदत होत्या, ज्या नाटक या साहित्यप्रकाराच्या उद्‌यास पूरक ठरल्या.

४) नाटक हा वाङ्मय प्रकार इतर वाङ्मय प्रकारांपेक्षा वेगळा आहे. हे विधान स्पष्ट करा. (२)

किंवा

४) तुमच्या आवडत्या साहित्य प्रकाराबद्दल ६ ते ८ ओळीत माहिती लिहा.

कृती ४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन कृती सोडवा. (१२)

१) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे सूत्रसंचालनाची माहिती १२ ते १५ ओळीत लिहा.

सूत्रसंचालन म्हणजे----------सूत्रसंचालन हे एक शास्त्र---------- सूत्रसंचालन एक कला---------- समारोप.

२) जागतिक पर्यावरण दिनानिमित्त होणाऱ्या कार्यक्रमाची कार्यक्रम पत्रिका तयार करा.

३) दिलेल्या मुद्द्यांच्या आधारे मुद्रितशोधनाविषयी माहिती १२ ते १५ ओळीत लिहा.

मुद्रितशोधन म्हणजे ---------- मुद्रितशोधकाची भूमिका---------- मुद्रणविषयक ज्ञान व दृष्टी ----------मुद्रितशोधक म्हणून स्वतःची ओळख निर्माण करणे---------- समारोप.

कृती ५. सूचनेनुसार कृती सोडवा. (१२)

अ) १. खाली दिलेल्या पर्यायातून उपसर्गघटित शब्द लिहा. (१)

अ) ओबडधोबड ब) अगणित क).वटवट ड) दुकानदार

२. खाली दिलेल्या पर्यायातून प्रत्ययघटित शब्द लिहा. (१)

अ) किरकिर ब) अवघड क) गुणवान ड) वर्ष

आ) १. खाली दिलेल्या पर्यायातून पूर्णाभ्यस्त शब्द लिहा. (१)

अ) पाखरे ब) अतिशय क) ग्रामीण ड) हळूहळू

२. खाली दिलेल्या पर्यायातून अंशाभ्यस्त शब्द लिहा. (१)

अ) गणित ब) पुस्तक क) प्रेरणा ड) भाजीविजी

इ) १. खाली दिलेल्या पर्यायातून शब्दशक्ती ओळखून लिहा. (१)

अ) लक्षणा ब) ओज क) प्रसाद

२. 'माझ्या मना बन दगड' या वाक्यातील शब्दशक्ती लिहा. (१)

अ) लक्षणा ब) व्यंजना क) अभिधा

ई) १. सोपेपणा, सुलभता या अर्थाचा काव्यगुण लिहा. (१)

अ) माधुर्य ब) प्रसाद क) ओज

२. खडक काजळी घोटुनी तुमचे मनगट बाहू घडलेले,
कडे कपारी मधील वणवे उरात तुमचे दडलेले. या काव्यपंक्तीतील काव्यगुण ओळखा. (१)

अ) प्रसाद ब) ओज क) माधुर्य

उ) १. जे चकाकते, ते सोने नसते. (वाक्य प्रकार ओळखा.) (१)

अ) केवल वाक्य ब) संयुक्त वाक्य क) मिश्र वाक्य

२. पाऊस पडला. अंगण ओले झाले. (संयुक्त वाक्य करा) (१)

ऊ) खाली दिलेल्या शब्दांचे विरुद्धार्थी शब्द लिहा. (२)

१. ग्रामीण X ☐ २. अपयश X ☐

Date 26/10/2024 | Navkokan Eduction Society's | Seat/Roll No. 422

D. B. J. College, Chiplun

XI Science /Commerce Terminal Examination 2024-25

Time - 2:30 Hrs. | Sub. - Sanskrit | Pages - 5 | Max. Marks - 50

प्रथमः विभागः - सुगमसंस्कृतम् (4)

प्रश्नः 1 अ) चित्रं दृष्ट्वा भावमुद्रानामानि लिखत। 2

प्रश्नः 1 ब) अधोदत्तान् शब्दान् योग्यस्तबके वर्गीकुरुत। (6 तः 4) 2

(मुद्रा, चूडामणिः, शाटिका, पारपत्रम्, दर्वी, केयूरम्)

आभूषणालयः	पर्यटनम्	कोषागारः

द्वितीयः विभागः -- गद्यम् (14)

(अवबोधनं, शब्दज्ञानं, पृथक्करणं, सरलार्थः, स्पष्टीकरणम्)

प्रश्नः 2 अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत। 5

अ 1) अवबोधनम्। 3

1) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत।

मधुरस्य अतिरेकेण किं भवति?

2) उचितं कारणं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।

अधिकं लवणं रुचिभङ्गं करोति यतः ----------।

लवणः सर्वरसप्रत्यनीकः।

लवणः मूर्च्छातृष्णाप्रशमनः।

3) वाक्यं पूर्णं लिखित्वा सत्यं वा असत्यम् इति लिखत।

स्वयमरोचिष्णुः अम्लः।

तत्र मधुरः रसः बल-वर्ण-इन्द्रिय-शुक्र-केश-कण्ठहितः, प्रीणनः, मूर्च्छातृष्णाप्रशमनः, स्निग्धः, शीतो, मृदुर्गुरुश्च । एवंगुणोऽपि स अत्युपयुज्यमानः लोचनगदान् चावहेत्। अम्लः शीतस्पर्शो बोधयतीन्द्रियाणि, रोचनः, पाचनः, दीपनः, स्निग्धो, हृद्यश्च । जनयति शिथिलत्वं सेवितः सोऽति देहे कफ-पाण्डुता-रुग्विघातान्। लवणः सर्वरसप्रत्यनीको, दीपनो, रोचनः, पाचनः, हरति पवनं, विष्यन्दयति कफं, विशोधयति स्रोतांसि । क्षत-विष-मदवृद्धिं करोति, क्षपयति बलमोजः सोऽति वा सेवनेन । तिक्तः स्वयमरोचिष्णुः, अरुचि-

अ 2) पृथक्करणम्। 2

जालरेखाचित्रं पूरयत।

---------- ----------

अवयवनामानि

---------- ----------

प्रश्नः 2 आ) माध्यमभाषया सरलार्थं लिखत। 4

एवं संस्कृतमाध्यमेन पत्रकारितायाः मार्गक्रमणं लक्षणीयम् । संस्कृतभाषा न केवलं पुराणकथाविषये सीमिता अपि तु आधुनिककाले प्रचलिताः सर्वे विषयाः संस्कृतभाषया वर्णयितुं शक्याः। अतः नैके जनाः संस्कृतपत्रकारितया संस्कृतं प्रति आकृष्टाः । संस्कृतेन पत्रकारितां युवकाः वृत्तिरूपेण अपि स्वीकर्तुं शक्नुवन्ति इति विचारेण भारतीय-जनसञ्चार-संस्था (IIMC) द्वारा संस्कृत-पत्रकारिता-अभ्यासक्रमः अपि आरब्धः ।

प्रश्नः 2 इ) माध्यमभाषया ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत। (2 तः 1) 5

1) संस्कृतज्ञानां कृते विस्तृतं कार्यक्षेत्रमुपलब्धमस्ति।

2) पोढा पृथग्विपरिणमते मधुरादिभेदेन।

तृतीयः विभागः - पद्यम् (9)

(अवबोधनं, शब्दज्ञानं, पृथक्करणं, स्पष्टीकरणम्)

प्रश्नः 3 अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत। 4

अ 1) अवबोधनम्। 2

1) पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखत।

इतरः जनः किं किम् आचरति?

2) वाक्यं पूर्णं लिखित्वा सत्यं वा असत्यं लिखत।

मानवः कर्मफलस्य हेतुं न करोतु।

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।

मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि ।। १।।

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनञ्जय ।

सिद्ध्यसिद्ध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ।।

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।

स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ।। ३।।

अ 2) शब्दज्ञानम्। 2

1) समानार्थकशब्दं चित्वा लिखत। - मानवः, सफलता

2) प्रथमाविभक्त्यन्तपदे चित्वा लिखत।

अथवा

अ 2) पृथक्करणम्। 2

रिक्तस्थानानि पूरयत।

1) ते अधिकारः -------- अस्ति, -------- नास्ति।

2) योगस्थः -------- करोति, -------- त्यजति।

प्रश्नः 3 इ) माध्यमभाषया ससंदर्भं स्पष्टीकुरुत। (2 तः 1) 5

1) तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता।

2) वस्त्रगर्भाभिरन्याभिः पिधाय परिपालयेत् ।

चतुर्थः विभागः - भाषाभ्यासः (9)

प्रश्नः 4) अधोनिर्दिष्टाः कृतीः कुरुत। (4 तः 3)

अ) नाम-सर्वनाम-तालिकां पूरयत। (8 तः 6) 3

नाम	प्रातिपदिकम्	अन्तम्	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
ज्ञानिनः	--------	---------	पुंलिङ्गम्	षष्ठी	एकवचनम्
किं	किम्	-	नपुंलिङ्गम्	---------	---------
स्थाल्यां	--------	ईकारान्तम्	स्त्रीलिङ्गम्	--------	एकवचनम्
अयं	इदम्	-	---------	प्रथमा	---------

आ) समासतालिका पूरयत। (5 तः 3) 3

समस्तपदम्	विग्रहः	समासनाम
षट्पदः	--------	बहुव्रीहिः।
पाकज्ञः	पाकं जानाति इति।	---------
--------	दैनिकं च पाक्षिकं च।	द्वन्द्वः।
--------	न कर्म।	नञ्-तत्पुरुषः।
यथार्हम्	अर्हम् अनुसृत्य	--------

इ) सन्धिः। (8 तः 6) 3

1) कोऽतिभारः = -------- + ---------
2) ---------- = कूर्मः + अङ्गानि
3) मुख्यैश्च = -------- + --------
4) ---------- = अवतार्य + अत्र
5) वपुराख्याति = -------- + --------

ई) सूचनानुसारं परिवर्तनं कुरुत। (5 तः 3) 3

1) लकारं परिवर्तयत।
उपकारान् स्मरेत्। (लट्-लकारः)

2) त्वं स्थाने भवान् / भवती अथवा भवान् / भवती स्थाने त्वं योजयत।
भवान् सूपं ददाति। (त्वम्)

3) सति-सप्तमी-रचनां निष्कासयत।
आवृते ज्ञाने कामः विमोहयति ।

4) वाच्यपरिवर्तनं कुरुत।
सूदैः शिखरिणी मता।

5) पूर्वकालवाचक-धातुसाधित-अव्ययं योजयत।
भाषविदलान् सम्पेषयेत् सम्भारेण विमिश्रयेत् च।

पञ्चमः विभागः - लेखनकौशलम् (8)

प्रश्नः 5 अ) मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयित्वा चित्रपटवर्णनं पुनर्लिखत। 5

गतसप्ताहे ------ भयपटः दृष्टः। तस्य नाम स्त्री इति। --------- चित्रपटे नायिका श्रद्धा कपूरमहोदया। राजकुमार रावमहोदयः प्रमुखः अभिनेता च। एकस्मिन् ------- स्त्री इति एका निशाटा पूजासमये रात्रौ आगत्य पुरुषाणाम् अपहरणं करोति। ------ या चित्रपटस्य नायिका सा एव खलनायिका नाम स्त्री इति दिग्दर्शकः सूचयति। चित्रपटस्य संवादाः अधिकं गूढं निर्भान्ति। प्रायः ------ एषः चित्रपटः रोचते।

(मञ्जूषा - सर्वेभ्यः, अन्ते, ग्रामे, एकः, एतस्मिन्)

प्रश्नः 5 आ) निम्नलिखितानि अव्ययानि उपयुज्य 3 संस्कृतवाक्यानि लिखत। 3

1. उभयतः 2. अन्तः 3. सह
4. विना 5. नमः

षष्ठः विभागः - साहित्यम् (3)

प्रश्नः 6) उचितं विकल्पं चित्वा वाक्यानि पुनर्लिखत। 3

1) -------- मातृभूमिसूक्तम् अस्ति ।
(यजुर्वेदे, अथर्ववेदे, ऋग्वेदे)

2) -------- सङ्गीतस्य मूलस्रोतः।
(सामवेदः, अथर्ववेदः, यजुर्वेदः)

३) -------- ओंकारसाधनां चर्चितवन्तः।
(आरण्यकग्रन्थाः, उपनिषद्ग्रन्थाः, ब्राह्मणग्रन्थाः)

४) ---------- वेदानां संपूर्णज्ञानार्थम् उपयुक्तम्।
(वेदाङ्गम्, वेदान्तम्, छन्दः)

५) -------- नाम व्युत्पत्तिशास्त्रम्।
(निरुक्तम्, व्याकरणम्, शिक्षा)

६) ---------- खगोलशास्त्रस्य रचयिता।
(यास्काचार्यः, लगधाचार्यः, पिङ्गलाचार्यः)

प्रश्नः 7) संस्कृतवाक्यानां माध्यमभाषया अनुवादं कुरुत। 3

अस्मिन् निसर्गे मानवाः वयं सस्यैः, वृक्षैः, कीटैः, पशुभिः, पक्षिभिः च सह निवसामः। जलं, वायुः, पाषाणाः, मृत्तिका च इत्यादयः निसर्गस्य एव घटकाः। सर्वेषाम् एतेषां परस्परं सम्बन्धः अस्ति।

Date: 28 OCT 2024 | Navkokan Education society's D.B.J. College, Chiplun | Roll No.

XI Arts Terminal Examination 2024 - 25

Time - 2½ Hrs | Sub – Hindi | Pages:- 4 | Marks - 50

सूचनाएँ –

१) सूचना के अनुसार गद्य, पद्य, विशेष अध्ययन तथा व्यावहारिक हिंदी की कृतियों में आवश्यकता के अनुसार आकृतियों में ही उत्तर लिखना अपेक्षित है। आवश्यक है। ह्य

२) सभी आकृतियों के लिए पेन का ही उपयोग कीजिए ।

३) आकृतियों में उत्तर पेन से ही लिखना

४) व्याकरण विभाग में पूछी गई कृतियों आवश्यकता नहीं है।

५) शुद्ध, स्पष्ट एवं सुवाच्च उत्तर के लिए आकृतियों की करना अपेक्षित है।

विभाग १ – गदय अंक १२

कृति १ **अ) निम्नलिखित पठित गदयांश पढ़कर दी गई सूचनाओं के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए।** (६अंक)

इधर मैं कई दिनों से बड़ा परेशान चल रहा हूँ। सब मेरा भला करना चाहते हैं । अखबार पढ़ने बैठता हूँ तो समाचार पढ़ने से पहले ढेर सारे कागज साथ में आ जाते हैं । कोई कहता है आपके द्वार पर आकर बैठे हैं । सभी तरह के इलाज के लिए क्लीनिक खोल दिया है। आप मोटे हैं तो पतला कर देंगे । पागल हैं तो ठीक कर देंगे। क्लीनिक से हर स्लिमिंग सेंटरवाला कह रहा है, 'बस ! आप आ जाएँ, बाकी सब हम पर छोड़ दें। हलवाई की दुकानवाला कह रहा है, 'ऐसी मिठाई आपने कभी न खाई होगी। मीठा खाएँ पर मीठे का असर न हो', ऐसी चीनी का इस्तेमाल करते हैं वे ।

क्रेडिट कार्डवाला फ्री डेबिट कार्ड दे रहा है। पैसे खर्च करने या नकद खर्च की कोई जरूरत पहले नहीं है । आप बेवजह पैसे के पीछे दौड़ रहे हैं। हम सामान आपके घर लाना चाहते हैं, आप बस माल खरीदें ! गाड़ीवाला नई गाड़ी के कागज दिए जा रहा है। साथ में लोन देने वाला बैंक के कागज भी दिए जा रहा है। अखबार के साथ पैंफलेट इतने ज्यादा हैं कि उन्हें पढ़ने बैठ जाओ तो अखबार पढ़ने के लिए वक्त नहीं बचेगा।

१) आकृति पूर्ण कीजिए। (२ अंक

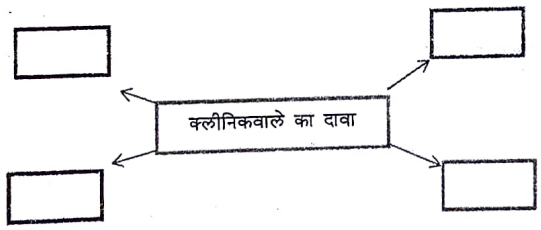

२) उत्तर लिखो– (२ अंक

१) गाड़ीवाला यह दिए जा रहा है ——————————

२) मिठाईवाले की मिठाई ऐसी है ——————————

३) यह गाड़ी के साथ इसका कागज़ दिए जा रहा है ——————————

३) मुफ्त में मिलनेवाली चीजों के प्रति लोगों की मानसिकता को स्पष्ट कीजिए । (२ अंक

आ) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर ८० से १०० शब्दों में लिखिए । (३ में से २) (६अंक)

१) 'तस्तत' शीर्षक की सार्थकता स्पष्ट कीजिए।

२) 'कलम का सिपाही' इस रूपक के आधार पर प्रेमचंद जी की साहित्यिक विशेषताएँ लिखिए।

३) 'मुस्कुराती चोट' लघुकथा हवारा प्राप्त संदेश लिखिए।

विभाग २ – पदय अंक १२

कृति २ अ) **निम्नलिखित पठित पद्यांश पढ़कर दी गई सूचनाओं के अनुसार कृतियाँ पूर्ण कीजिए।** (६अंक)

बार बार जसुमति सुत बोधति, आउ चंद तोहिं लाल बुलावै ।

मधु मेवा पकवान मिठाई, आपुन खैहै, तोहिं खवावै ।

हाथहिं पर तोहिं लीन्हे खेलै, नैंकु नहीं धरनी बैठावै ।

जल–बासन कर लै जु उठावति, याही मैं तू तन धरि आवै ।।

जलपुट आनि धरनि पर राख्यौ, गहि आन्यौ वह चंद दिखावै ।

सूरदास प्रभु हँसि मुसक्याने, बार बार दोऊ कर नावें ॥

१) **संजाल पूर्ण कीजिए।** (२ अंक

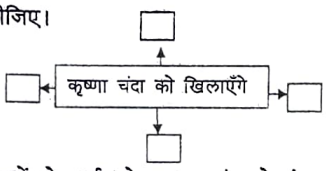

२) **निम्नलिखित शब्दों के अर्थवाले शब्द पद्यांश से ढूंढकर लिखिए।** (२अंक)

१) ले आई –

२) डालते हैं –

३) धारण करके –

४) बिलकुल नही –

३) चंद्रमा के प्रति बच्चों का आकर्षण विषय पर अपने विचार लिखिए। (२अंक)

आ) **निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर 'स्वागत है' कविता का रसास्वादन कीजिए ।** (६अंक)

१) रचनाकार का नाम –

२) पसंद की पंक्तियाँ –

३) पसंद के कारण –

४) कविता की केंद्रिय कल्पना –

अथवा

परतंत्रता के संदर्भ में अपने विचार 'पंद्रह 'अगस्त' कविता के आधारपर स्पष्ट कीजिए।

विभाग ३ – विशेष अध्ययन अंक १०

कृति ३ अ) **निम्नलिखित संवादों के आधारपर कृतियाँ पूर्ण कीजिए।** (६अंक)

आदमी– १ : यह देख !

आदमी– २ : भाई, कितना गंदा पानी है, इस पानी को पीलिया हो गया है क्या?

आदमी – १ : यही पानी हम सबके घरों में आता है और इस पानी की वजह से

मेरा यह हाल हो गया ।

आदमी — १ : यार ! तू तो गंजा हो गया एकदम !

आदमी— १ : तेरे तो बहुत बाल हैं! तू कौन— —सा पानी इस्तेमाल करता है?

आदमी— २ : मेरे घर में भी ऐसा ही पानी आता है लेकिन हम मिनरल वॉटर का बड़ावाला जार लेते हैं।

आदमी— १ :वह नब्बे रुपयेवाला ?

आदमी— २: हाँ वही, मैं और मेरी बीवी उसी का पानी पीते हैं। उसी से नहाते हैं और जिस दिन वह जार न आए तो मेरी बीवी नहाती ही नहीं ।

आदमी — १: धत्—तेरे की ।

आदमी — २: क्या करें ? बीवी के लिए इतना तो करना ही पड़ता है ।

दृश्य— २

आदमी — १: भाई, अक्तूबर आ गया। अभी तक मानसून नहीं आया और ऊपर से इतनी गर्मी ।

आदमी — २:लगता है, प्रकृति हमसे नाराज हो गई है। खुद ही देख लो, कहीं बाढ़ आ रही है, कहीं सूखा पड़ रहा है, समझ नहीं आ रहा क्या हो रहा है?

आदमी — ३: भइया देखना ! दिसंबर—जनवरी में बारिश होगी, बेमौसम ।

आदमी — ४: पूरी दुनिया में कलयुग फैल गया है कलयुग और वह भी तुम जैसे पापियों की वजह से । कूड़ा—क तुम फैलाओ, पोल्यूशन तुम करो, गंदगी तुम फैलाओ...

१) आकृती पूर्ण कीजिए' (२ अंक

१) इस पानी को क्या हो गया है? ☐

२) यार तू तो एकदम यह हो गया है? ☐

३) तू कौन—सा पानी इस्तेमाल करता है? ☐

४) हमसे नाराज हो गई है? ☐

२) निम्नलिखित वाक्य किसने कहे है है लिखिए। (२ अंक

१)वह नब्बे रुपयेवाला।

२)दिसंबर—जनवरी में बारिश होगी, बेमौसम।

३)भाई, अक्तूबर आ गया।

४)प्रकृति हमसे नाराज हो गई है।

३) जल संवर्धन आज की आवश्यकता' विषयपर अपने विचार लिखिए। (२ अंक

आ) निम्नलिखित सवालों के जवाब ८० से १०० शब्दों में लिखिए। (२ मे से १) (४अंक)

१) मौसम ' नुक्कड नाटक में वर्णित समस्याओं पर प्रकाश डालिए।

२) 'रक्तदान के लिए सामाजिक जागृति की आवश्यकता नाटक के आधार पर स्पष्ट कीजिए।